

1. HUMUS

“De herinnering is een kerkhof dat bloesemt.”

Johan Daisne

Praten met planten, ik doe het pertinent niet. Niet meer, correctie. Ooit deed ik het wel en als ervaringsdeskundige kan ik zeggen: het is een goedkoop fabeltje dat ze beter groeien als je ermee spreekt. Zelfs een vriendelijke, warme stem negeren ze schaamteloos. Planten zijn als ambtenaren. De vergelijking is er ooit niet zomaar gekomen. Allebei hebben ze niets liever dan dat ze met rust gelaten worden. Echte planten niet alleen tussen negen en vijf.

Mijn bewijs? Nergens gedijt flora zo fraai als tussen de zwijgende massa op een kerkhof. Bomen, struiken, planten: ze zijn verzot op verse lijkencompost. Het kan niet anders of mensenresten bevatten een geheim ingrediënt dat planten bewerkt met een subtiele, hoogwaardige filter, die de kleuren precies de juiste naturel geven. Alleen verdwijnt dat raffinement op die enige dag begin november dat we met z'n allen het kerkhof platlopen. Het is de jaarlijks weerkerende tol die de doden moeten betalen.

Op Allerheiligen worden de serene tinten vervalst door schreeuwerige bloemenkleuren die met hele vrachten worden binnengesmokkeld. De rust wordt verstoord door files van zeulende erfgenamen die horden gele, witte, paarse en, godbetert, bij de meest recente edities zelfs turkooise chrysanten aanvoeren. Ik dacht dat die turkooise rotzooi van plastic was, valse bloemen die het afgelopen jaar hadden overleefd, maar zonder verweer waren tegen de zon. Niet dus. Chrysanten zijn onverbeterlijke aandachtshoeren. Waar liggen oma en opa overigens? Ligt tante Godelieve er nog of

is ze al weggehaald? Na een obligaat kruisteken en een korte minuut stilte verdwijnt de familie van de overledene alweer. In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen. Bij leven en welzijn tot volgend jaar, zelfde uur, zelfde tijd. Dag oma, dag opa. Volgend jaar niet vergeten dat we bij de gang aan de derde plataan rechtsaf moeten. Schrijf het op. De geur van de kraam van “Het Gezondheidsgebak” kan ons verleiden. Er zijn nog twintig wachtenden voor u. Iedereen oliebollen?

De plicht is volbracht, niemand kan ons iets verwijten. De kleurenkakofonie die we hebben binnengebracht is een kort leven beschoren. Gelukkig maar. Eindejaar halen de chrysanten niet. Al zeker niet als ze worden aangevallen door de eerste vriesnachten, die hen spoedig en vakkundig versmachten. Meteen slaan ze ros uit of laten uitgeblust hun kopje hangen, troosteloos zoekend naar beschutting op de strooiweide. Bloemen zijn voor de levenden, niet voor de achterblijvende doden. Doden staan voor duurzaamheid, niet voor tijdelijke schreeuwlelijkheid. Daarvoor hebben ze te veel meegemaakt.

De habitués op een kerkhof willen ongetwijfeld een kanttekening maken bij mijn stelling: het is wel niet meer wat het geweest is. Dat klopt. Zelfs op een dodenakker heeft de natuur het moeilijker dan vroeger. Goede humus humanus wordt schaarser voor de lijkenpikkende planten. Met de opwarming van de aarde heeft dat niks te maken. De grote schuldige is het crematorium. Wat na de verbranding overblijft, wordt zuinig verdeeld over een asweide, als de dode of zijn dierbare nabestaanden daartoe tenminste al hun zegen willen geven. Het zijn enkel luizige restorestjes van het ovengebraad die overblijven. Een emmertje grijze sintels. Vroeger was de hoofddis voor moeder natuur. Toen zat er vlees aan. Natuurpunt zou moeten ijveren bij de regering om

fiscaal voordeel te schenken aan doden die weigeren zich te laten verassen.

Het vredige kerkhof van Tereken heeft het nog moeilijker dan een doorsnee rustplaats. Er worden amper of geen nieuwkomers verwelkomd, zelfs geen tijdelijke asielzoekers. De bevolkingscijfers dalen drastisch. Alarmfase rood, want het is een leeglopende dode stad. Waar ooit bijna dagelijks nieuwelingen toekwamen, elk met hun verhaal, is het nu de stilte die heerst. Sinds de begraafplaats op Heimolen in gebruik genomen werd, vijfendertig jaar geleden alweer, is iets menselijks vers er een delicatessen. Hongersnood dreigt voor de flora, want het blijft sindsdien bij belegen kost. Afgemeten porties. Hoogst uitzonderlijk wordt er wel eens een nonnetje of een broeder van een of andere uitstervende congregatie begraven, maar dat kan je voor een lijvige eik of beuk zelfs met goed fatsoen geen amuse gueule noemen. Alleen het gras lijkt er niet onder. Van maart tot november blijft het zijn frisse lentegroene tint behouden. Vooral na een intense regenbui.

I love the smell of death after a shower.

Mettertijd wordt het oude kerkhof op Tereken opgesmukt tot een parkbegraafplaats. Het is een werk van te lange adem. In de overgang naar een nieuw leven mist het een ziel. Graven verdwijnen mondjesmaat en daar blijft het bij. De nieuwe invulling ontbreekt. Met graven leek het levendiger dan nu. Ofwel is er een gebrek aan een ruimtelijk plan ofwel is het niet zichtbaar. Dat is jammer, want telkens ik voorbij het olijfgroene ijzeren hek drentel overvalt me een deugddoende sereniteit. Het duffe razen van het drukke verkeer vlakbij op de E17 en de oude steenweg van Antwerpen naar Gent, de N70, is hier de toegang ontzegd. Het is een huisreglement dat de gasten die hier voor eeuwig zijn ingedommeld hebben

opgesteld. Alleen een zachte bomenruis wordt getolereerd.
Dat is vandaag niet anders.

Hier begint mijn speurtocht.

2. EEN GAMMEL GRAF

*“Es wird selten etwas gefunden, das niemand sucht.”
Johann Heinrich Pestalozzi*

Het is eind augustus en broeierig warm zo kort voor het middaguur. Onder de lijvige bomen van het kerkhof biedt een minzaam windje verkoeling. Al een paar weken ben ik van plan om op bezoek te komen, maar door mijn onverbeterlijk uitstelgedrag heb ik er vooraf geen datum en uur op vastgepind. Maakt niet uit natuurlijk. Het is vakantie, ik heb de tijd aan mezelf en niemand hier speelt met het idee om binnenkort te verhuizen. Even aarzel ik om het opnieuw uit te stellen als ik er passeer, maar ik bedenk me en keer terug. Een kwartiertje kan ik wel missen voor ik naar de bakker en de slager ga.

Ondanks de verzengende hitte merk ik een fraai geproportioneerde vrouw die gehurkt in de lommer een zwarte marmeren zerk opboent. Maar ze doet zichzelf oneer aan. Ze is te ... Haar lange haar is te zwart geverfd, ze is te zonnebankbruin en te heftig schudt ze met haar, als ik dan toch een puntje van kritiek mag geven, te aanwezige derrière. De eeuw waarin ze daarmee succes had bij mannen is voorbij. Ze moet weggeplukt zijn uit de glansperiode van de Italiaanse cinema in de jaren zeventig, waarin de geniale filmregisseurs Ettore Scola en Federico Fellini voluptueuze Latijnse vrouwen een bijrol met een ranzig randje gaven. Ze is wel een paar maatjes kleiner dan Maria Antonietta Beluzzi - wie niet - uit de tabakswinkel in Fellini's *Amarcord*, die Titta bijna versmachtte met haar gigantische boezem. Titta verdween tussen de tietten. Daarom was de naam van het hoofdpersonage voor mij al die jaren makkelijk te onthouden. Flauw, maar ezelsbruggetjes zijn dat wel vaker.